

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Gemmela a soudců JUDr. Zdeňka Krčmáře a JUDr. Heleny Myškové v právní věci žalobce **Ing. Lee Loudy, Ph.D.**, se sídlem v Praze 1, Vodičkova 41, PSČ 110 00, jako insolvenčního správce dlužníka Správy pohledávek OKD, a. s., zastoupeného JUDr. Dušanem Dvořákem, advokátem, se sídlem v Brně, Hlinky 505/118, PSČ 603 00, proti žalovanému **RBP, zdravotní pojišťovně**, se sídlem v Ostravě, Michálkovická 967/108, PSČ 710 00, identifikační číslo osoby 47673036, o odpůřící žalobě, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 32 ICm 2338/2017, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka **Správy pohledávek OKD, a. s.**, se sídlem v Karviné, Stonavská 2179, PSČ 735 06, identifikační číslo osoby 26863154, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. KSOS 25 INS 10525/2016, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. května 2018, č. j. 32 ICm 2338/2017, 12 VSOL 149/2018-69 (KSOS 25 INS 10525/2016), takto:

I. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. května 2018, č. j. 32 ICm 2338/2017, 12 VSOL 149/2018-69 (KSOS 25 INS 10525/2016), **se mění** takto:

1. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. ledna 2018, č. j. 32 ICm 2338/2017-31, **se potvrzuje**.

2. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů odvolacího řízení.

II. Žalobce **je povinen** zaplatit žalovanému na náhradě nákladů dovolacího řízení do 3 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí částku 14 300 Kč.

III. Žalovaný **je povinen** zaplatit České republice na soudním poplatku z dovolání do 3 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí částku 14 000 Kč, na účet Krajského soudu v Ostravě.

Odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 31. ledna 2018, č. j. 32 ICM 2338/2017-31, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

1/ Zamítl žalobu, kterou se žalobce [Ing. Lee Louda, Ph.D., jako insolvenční správce dlužníka OKD, a. s. (po změně obchodní firmy Správy pohledávek OKD, a. s.)] domáhal určení, že „poskytnutí“ peněžitých plnění dne 19. května 2016 a 24. srpna 2016 z bankovních účtů dlužníka na účty žalovaného [Revírní bratrské pokladny, zdravotní pojišťovny (po změně obchodní firmy v současné době RBP, zdravotní pojišťovna, dále též jen „zdravotní pojišťovna“)] v částkách 5 188 097 Kč, 1 872 805 Kč, 594 671 Kč, 515 091 Kč, 563 267 Kč, 155 886 Kč, 2 390 352 Kč a 61 366 Kč, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné, a zároveň i zaplacení těchto částek (v celkové výši 11 341 535 Kč) do majetkové podstaty dlužníka (body I. až VIII. výroku).

2/ Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod IX. výroku).

Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 111, § 235 a § 239 odst. 1 věty první a odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 4, § 5 odst. 1, § 6, § 8 odst. 1 písm. a/ a odst. 2 písm. a/ a § 9 odst. 2 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, a z ustanovení § 2 a § 5 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění – uzavřel, že částky vyplacené žalovanému představují pojistné hrazené jednotlivými zaměstnanci ve výši 4,5 % vyměřovacího základu, které dlužník (jako zaměstnavatel) strhl ze mzdy zaměstnanců. Šlo o peněžní prostředky dlužnickových zaměstnanců, nikoli o dlužníkův dluh vůči žalovanému (zdravotní pojišťovně), kterého proto dlužník těmito platbami nemohl zvýhodnit na úkor jiných svých věřitelů.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 17. května 2018, č. j. 32 ICM 2338/2017, 12 VSOL 149/2018-69 (KSOS 25 INS 10525/2016):

1/ Změnil rozsudek insolvenčního soudu v zamítavých výrocích o věci samé tak, že žalobě zcela vyhověl (první až osmý výrok).

2/ Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na náhradě nákladů řízení před insolvenčním soudem částku 20 006,90 Kč (devátý výrok) a na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 9 898,30 Kč (desátý výrok).

Odvolací soud – vycházejí dále i z ustanovení § 237 odst. 1 insolvenčního zákona – na rozdíl od insolvenčního soudu dospěl k závěru, že povinnost zaměstnavatele odvádět pojistné na veřejné zdravotní pojištění jako jeho plátce, je i v části pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec, uložena přímo zaměstnavateli; jde tak o pohledávku zdravotní pojišťovny za zaměstnavatelem (dlužníkem). Dodal, že zaměstnanec má vůči zaměstnavateli pouze nárok na mzdu, jejímž vyplacením nabývá do svého vlastnictví peněžní prostředky představující tuto mzdu. Předmětná právní jednání (plnění peněžitých povinností dle veřejnoprávního předpisu) učinil dlužník poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

Šlo tak o platby učiněné v rozporu s ustanovením § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, a tedy o neúčinná právní jednání, když v poměrech dané věci není dána žádná z výjimek obsažených v ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva (ve vztahu k pohledávkám veřejného zdravotního pojištění dle zákona č. 48/1997 Sb. a zákona č. 592/1992 Sb.), které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Konkrétně jde o tyto otázky:

a/ Naplňuje neplnění zákonné povinnosti zaměstnavatele odvést za zaměstnance pojistné na veřejné zdravotní pojištění skutkovou podstatu trestného činu dle § 241 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „tr. zák.“)?

b/ Je § 5 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. ve spojení s § 2 odst. 2 a § 6 zákona č. 48/1997 Sb. zvláštním právním předpisem dle § 111 odst. 2 insolvenčního zákona?

c/ Vztahuje se při řešení úpadku dlužníka reorganizací na platbu z 19. května 2016 výjimka dle § 111 odst. 2 insolvenčního zákona v souvislosti s § 239 a násl. insolvenčního zákona?

Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

V mezích uplatněného dovolacího důvodu především vytýká dovolatel odvolacímu soudu nesprávné posouzení charakteru poskytnutých plnění, jež dlužník odvedl srážkou z hrubé mzdy svých zaměstnanců (pojištěnců), kteří jsou povinni pojistné hradit a o jejichž prostředky šlo. Dovojuje dále, že je nesprávný i závěr odvolacího soudu, dle něhož pro povinnost hradit pojistné na veřejné zdravotní pojištění neplatí výjimka dle § 111 odst. 2 insolvenčního zákona (že nešlo o „splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy“). Podle dovolatele odvolací soud pominul, že úpadek dlužníka je řešen reorganizací, kdy je provozován podnik dlužníka, v jehož rámci jsou zaměstnancům pravidelně vypláceny mzdy a prováděny odvody na sociální a zdravotní pojištění. Kdyby dlužník neplnil povinnost odvést část pojistného zdravotní pojišťovně, dopustil by se trestného činu podle § 241 tr. zák.

Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, máje napadené rozhodnutí za správné. Přitom zdůrazňuje, že soud v civilním řízení není oprávněn řešit, zda byl spáchán trestný čin, jako předběžnou otázku. Za správný považuje i závěr odvolacího soudu, že ve smyslu ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona nešlo o „splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy“ a že nejsou dány ani další výjimky určené ustanovením § 111 odst. 2 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení otázky,

zda pojistné na zdravotní pojištění, jehož plátcí jsou zaměstnanci dlužníka, je plněním z majetkové podstaty dlužníka, je rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu (přijatou po vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

Nakládání s majetkovou podstatou

§ 111

(1) Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné.

(3) Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

§ 235

(...)

(2) Neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůrcí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak.

V tomto znění, pro věc rozhodném, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již k datu „poskytnutí“ peněžitých plnění dlužníkem na účet žalovaného (19. května 2016) a do současné doby nedoznala změn.

Otázky nastolené dovolatelem Nejvyšší soud (již) řešil v typově shodných incidenčních sporech (o odpůrcí žalobě) téhož žalobce - insolvenčního správce dlužníka (ve vztahu k jiným zdravotním pojišťovnám).

V rozsudku ze dne 30. června 2020, sen. zn. 29 ICdo 97/2018, formuloval a podrobně odůvodnil závěr, podle něhož zúčtoval-li insolvenční dlužník svým zaměstnancům příjmy ze závislé činnosti (§ 3 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb.), a odvedl-li (přímo) příslušné zdravotní pojišťovně pojistné na zdravotní pojištění, jehož plátcí byli tito zaměstnanci, nešlo o plnění z majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka.

K závěrům rozsudku sen. zn. 29 ICdo 97/2018 se Nejvyšší soud následně přihlásil v rozsudku ze dne 30. července 2020, sen. zn. 29 ICdo 123/2018, v němž dále (mimo jiné) shrnul, že:

1/ Platba pojistného na veřejné zdravotní pojištění není [stejně jako platba pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2019, sen. zn. 29 ICdo 156/2017, uveřejněný pod číslem 61/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)] právním jednáním nutným ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy ve smyslu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona.

2/ Jestliže dlužník postupuje při plnění svých zákonných povinností v souladu s insolvenčním zákonem, tedy i v souladu s ustanovením § 111 insolvenčního zákona, pak nepáchá trestný čin podle ustanovení § 241 tr. zák.; takové jednání nemůže být trestné. Jinak řečeno, postupuje-li dlužník podle ustanovení § 111 insolvenčního zákona, neporušuje tím svou zákonnou povinnost. V obecné rovině platí tento závěr pro všechny skutkové podstaty relativní neúčinnosti dle insolvenčního zákona. Proto nelze uvažovat o tom, že by neúčinnost právního jednání byla „vyloučena“ (možnou) trestností takového jednání. Srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. května 2000, sp. zn. 4 Tz 63/2000, uveřejněný pod číslem 30/2001 (trestní části) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2001, sp. zn. 7 Tz 228/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2002, sp. zn. 5 Tdo 456/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 8 Tdo 316/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2016, sp. zn. 4 Tdo 814/2016, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna 2019, sp. zn. 8 Tdo 1284/2018.

Na závěrech obsažených v rozsudcích sen. zn. 29 ICdo 97/2018 a sen. zn. 29 ICdo 123/2018 Nejvyšší soud zcela setrvává i v poměrech dané věci.

Lze tedy shrnout, že dovolání sice není důvodné, co do dovolatelem prosazovaného výkladu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona ani co do jím predestíraného pojetí trestněprávních souvislostí jednání dlužníka, je však opodstatněné (a právní posouzení věci odvolacím soudem není správné) proto, že k (označeným) peněžitým plněním nebyl použit majetek náležející do majetkové podstaty, nýbrž majetek zaměstnanců dlužníka.

Jelikož dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), změnil napadené rozhodnutí tak, že rozsudek insolvenčního soudu potvrdil (§ 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), včetně věcně správného výroku o nákladech řízení (jenž je v souladu s tím, že procesně úspěšný žalovaný se tohoto práva výslovně vzdal). Současně Nejvyšší soud (nově) rozhodl o náhradě nákladů

odvolacího řízení, a to (v intencích § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř.) v souladu s tím, že procesně úspěšný žalovaný se rovněž tohoto práva výslovně vzdal (na jednání před odvolacím soudem).

Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když procesně úspěšnému žalovanému vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů tohoto řízení; ty v dané věci sestávají z paušální náhrady ve výši 300 Kč (§ 1 a § 2 odst. 3 vyhlášky č. 254/2015 Sb.) za dovolání ze dne 6. srpna 2018 a ze soudního poplatku za dovolání ve výši 14 000 Kč, k jehož úhradě je žalovaný (dovolatel) povinen podle bodu III. výroku tohoto rozsudku (jak dále odůvodněno). Celkem tak Nejvyšší soud přiznal žalovanému k tíži žalobce na náhradě nákladů dovolacího řízení částku 14 300 Kč.

Insolvenční soud při předložení věci Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o dovolání žalovaného vycházel z toho, že předmětné řízení je (jako celek) osvobozeno od placení soudního poplatku podle § 11 odst. 1 písm. b/ zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, (ve znění účinném do 30. září 2018, pro věc rozhodném). Incidenční řízení o odpůrcí žalobě (§ 159 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona ve spojení s § 2 písm. d/ insolvenčního zákona) však není řízením ve věcech „pojistného na veřejné zdravotní pojištění“ ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. b/ zákona o soudních poplatcích jen proto, že neúčinnost právních jednání dlužníka měla být vyslovena ohledně plateb poskytnutých na úhradu takového pojistného a že do majetkové podstaty měla být podle odpůrcí žaloby vydána (zaplacená) částka odpovídající těmto platbám. Srov. k tomu též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. února 2017, sp. zn. 104 VSPH 108/2017, uveřejněné pod číslem 113/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Jelikož se dovolatele v této věci netýkají ani jiná ustanovení zákona o soudních poplatcích, jež přiznávají osvobození od poplatku za určitá řízení (§ 11 odst. 1) nebo určitým osobám (§ 11 odst. 2), je v souladu s položkou 23 odst. 1 písm. d/ Sazebníku poplatků (přílohy k zákonu o soudních poplatcích), povinen zaplatit soudní poplatek za dovolání ve výši 14 000 Kč. Vzhledem k tomu, že tak neučinil dříve, uložil dovolací soud povinnost k úhradě soudního poplatku z dovolání dovolateli (žalovanému) v souladu s ustanovením § 3 odst. 3 zákona o soudních poplatcích (na účet insolvenčního soudu) v souvislosti s dovolacím rozhodnutím ve věci samé.

P o u ě n í : Toto rozhodnutí se považuje za doručené okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku; účastníkům incidenčního sporu se však doručuje i zvláštním způsobem.

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

Nesplní-li povinný, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, může se oprávněný domáhat exekuce (výkonu rozhodnutí).

V Brně dne 31. 8. 2020

JUDr. Petr Gemmel v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Ingrid Rafajová, DiS.